

Trátase de avaliar a conciencia crítica ante os avances científico-técnicos, as súas vantaxes e riscos para a sociedade, os dilemas éticos que suscitan e a necesaria toma de posición ante estes, participando de forma activa e democrática na conformación dunha postura que respecte os dereitos de toda a cidadanía.

Orientacións metodolóxicas.

O enfoque metodolóxico debe contribuír a desenvolver o currículo desde a perspectiva da finalidade e características da materia, así como asegurar a coherencia entre os valores que promove e os que se poñan en práctica no proceso educativo.

Nun contexto de cambio permanente, para desenvolver a competencia científica no alumnado e capacitálo para construír e aplicar os coñecementos de forma autónoma, creativa, responsable e crítica -tanto no plano persoal da vida cotiá como no social da participación cidadá- será necesario conxugar o saber facer do profesorado coas achegas da investigación sobre a construción do coñecemento e dos valores, da didáctica das ciencias e da tecnoloxía e dos estudos sobre as avaliacións internacionais.

Neste marco, cómpre destacar algunhas propostas metodolóxicas que se consideran relevantes para desenvolver o currículo desta materia:

- Tomar a aprendizaxe como referente para a intervención educativa e atender á diversidade presentando problemas e cuestións susceptibles de ser abordadas partindo de distintos niveis. Xerar, tamén, un clima de aula que lle dea ao alumnado a oportunidade de participar e de elaborar as súas propias posturas sobre os dilemas sociais que teñen relación coa ciencia e a tecnoloxía.

- Crear contextos de aprendizaxe e avaliación que impliquen o alumnado e o leven a planificar e avaliar as súas realizacións, identificando os avances e as dificultades, de cara a autorregular o seu propio e singular proceso de aprender a aprender.

- Favorecer situacións de aprendizaxe contextualizadas e abertas que permitan achegarse á complexidade das problemáticas actuais. Contextualizadas, na medida en que se tratan cuestións de actualidade relacionadas co contorno do alumnado ou presentes nos medios de comunicación. Abertas, porque a posible solución ou solucións non están definidas de antemán.

- Presentar propostas de traballo integradoras que transcendan os ámbitos disciplinares e teñan en conta as distintas dimensións das controversias de actualidade, relacionando os contidos científicos e tecnolóxicos cos problemas sociais, políticos e éticos en que están inmersos.

- Fomentar o tratamento como investigacións de problemas importantes do contexto vivencial do alumnado, facendo explícita a interacción entre a acción, o marco teórico de referencia e a discusión en equipo. Incitar a facerse preguntas e formular hipóteses para orientar o proceso, así como a inter-

pretar os resultados empíricos e extraer conclusións, debater e argumentar, para buscar solucións axeitadas aos problemas propostos.

- Promover a participación estudantil en contextos de auténtica indagación e a realización de informes que documenten as súas investigacións, e proporcionarlles a orientación precisa para acadar a capacidade de realizar un proxecto de investigación escolar de forma autónoma.

- Seleccionar e organizar os contidos en función da súa utilidade para facilitar a análise de situacións e a busca de solucións dos problemas que son obxecto de estudo. Utilizar as actitudes e procedementos tecnocientíficos como eixe aglutinador e, en todo caso, asegurar un tratamento integrado de coñecementos, procedementos, emocións, actitudes e valores.

- Propiciar unha aprendizaxe significativa que reconstrúa os modelos e esquemas de pensamento do alumnado, coa axuda dos procedementos da ciencia involucrada, e que permita realizar a transferencia de coñecemento para interpretar ou aplicar a outras situacións ou contextos da vida real.

- Promover a lectura e a utilización das TIC para informarse, aprender e comunicarse e mais utilizar, como recurso na aula, materiais procedentes dos diversos medios de comunicación para analizar con sentido crítico, ético e estético a súa influencia na visión do mundo, os nosos gustos, valores e personalidade.

- Crear espazos de interacción continua entre o alumnado e o profesorado e de cooperación entre iguais, como requisito necesario para poñer en marcha a maior parte das estratexias metodolóxicas orientadas á aprendizaxe da participación en procesos de negociación e toma de decisións, á construción do coñecemento e á familiarización e simulación da práctica científica.

- Desempeñar, como docente, a titoría e a mediación nas aprendizaxes do alumnado creando contornos apropiados e servíndose da avaliación para comprender o proceso educativo e a funcionalidade dos contidos, orientando a súa intervención sen esquecer que a construción do coñecemento é social e que a aprendizaxe é individual.

En resumo, do que se trata é de axudar a que a cidadanía desenvolva aquelas competencias que a encamiñen á adquisición da autonomía e da autoaprendizaxe en diferentes contextos da vida, contribuíndo deste xeito á súa capacidade de tomar decisións libres, responsables e ben fundamentadas sobre cuestións relacionadas co desenvolvemento tecnocientífico.

EDUCACIÓN FÍSICA

Introdución.

Un dos obxectivos do bacharelato é a utilización da educación física e do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social do alumnado. Des-

de esta perspectiva, a educación física configúrase como materia común do bacharelato e culmina as aprendizaxes iniciadas nas etapas anteriores nesta área.

Un modo de vida no tempo libre que inclúa una actividade física por e para a saúde é unha das claves para compensar o sedentarismo crecente da sociedade actual, consecuencia dos avances técnicos e tecnolóxicos que reducen o gasto enerxético dos individuos na realización das súas tarefas e actividades diarias.

Na sociedade actual o proceso formativo que debe guiar a educación física oríentase arredor de dous eixes fundamentais: o primeiro, a mellora da saúde como responsabilidade individual e como construción social; o segundo, o desenvolvemento da autonomía do alumnado para satisfacer as súas necesidades motoras.

A educación física no bacharelato oríentase fundamentalmente ao coñecemento do propio corpo, á experimentación das súas posibilidades motoras e á formación de hábitos de práctica regular de actividade física para unha ocupación máis activa e saudable do tempo libre.

A educación física nesta etapa debe promover a aprendizaxe de procedementos básicos para a planificación de actividade física, favorecer o desenvolvemento das capacidades motoras básicas, impulsar unha práctica regular de actividade física como un dos piares esenciais para a consolidación dun estilo de vida que permita acadar e manter un bo estado de saúde e orientar o alumnado que teña interese nos estudos superiores, universitarios ou profesionais, vinculados coas ciencias da actividade física e do deporte e ciencias da saúde.

A aprendizaxe de procedementos para a planificación de actividade física no bacharelato ten como principal obxectivo a adquisición de coñecementos fundamentais que posibiliten o deseño e a xestión autónoma dun proxecto persoal de actividade física.

O desenvolvemento das capacidades motoras básicas debe favorecer a formación dunha motricidade rica e diversa, que faga posible un espectro amplo de posibilidades á hora de incorporar hábitos de práctica regular de actividade física e, se é o caso, proporcione unha condición motora que facilite a preparación de probas para o acceso a estudos vinculados ás ciencias da actividade física e o deporte ou a determinados corpos profesionais.

A práctica regular de actividade física debe consolidar a formación dun estilo de vida máis saudable, empregando para iso actividades adaptadas no posible aos intereses e ás capacidades do alumnado e tendo en conta as instalacións e as distintas posibilidades que ofrece o medio natural próximo ao contorno educativo.

O conxunto de actividades desenvoltas na materia debe fomentar a educación en valores, especialmente aqueles relativos ao esforzo e á superación per-

soal, á cooperación, á solidariedade, á igualdade e ao respecto entre todas as persoas.

Os contidos da materia distribúense en dous grandes bloques estreitamente relacionados. O primeiro, Actividade física e saúde, ofrécelle ao alumnado ferramentas para a autoxestión da súa condición física segundo os seus obxectivos persoais. O segundo bloque de contidos, Actividade física, deporte e tempo libre, oríentase ás posibilidades que ofrece a educación física para o tempo de lecer de xeito activo. A práctica de actividades físicas, deportivas e no contorno natural que se propoñen é un medio excelente para que o exercicio físico saudable e o lecer camiñen no mesmo sentido.

Obxectivos.

1. Coñecer e valorar os efectos positivos da práctica regular de actividade física no desenvolvemento persoal e social, facilitando a mellora da saúde e a calidade de vida.

2. Organizar e participar en actividades físicas como recurso para ocupar o tempo libre e de lecer, valorando os aspectos sociais e culturais asociados.

3. Adquirir un estilo de vida saudable, especialmente no que respecta á práctica continua e adaptada de actividade física.

4. Aprender os procedementos básicos para a planificación de actividade física que permitan a xestión autónoma dun proxecto persoal de actividade física para a saúde.

5. Aprender procedementos sinxelos de avaliación que proporcionen información que facilite a toma de decisións fundamentais na elaboración dun proxecto persoal de actividade física.

6. Desenvolver as capacidades motoras de xeito diverso e global para favorecer a consecución e mantemento dunha boa saúde.

7. Desenvolver as capacidades motoras para consolidar unha aptitude motora que permita a preparación axeitada de probas de acceso aos estudos vinculados á educación física ou probas de acceso de carácter profesional.

8. Coñecer, organizar e practicar xogos motores e actividades deportivas, adaptadas aos intereses do alumnado, ás instalacións do centro e aos recursos materiais dispoñibles, dando prioridade á toma de decisións e aplicando recursos técnicos aprendidos nas etapas anteriores.

9. Coñecer e practicar actividades físicas no medio natural, favorecendo e demostrando actitudes que contribúan á súa conservación.

10. Adoptar unha actitude crítica fronte a prácticas sociais con efectos negativos para a saúde individual e colectiva.

11. Coñecer e aplicar normas básicas de hixiene postural sobre a base de criterios ergonómicos.

12. Diseñar e practicar, en grupos pequenos, composicións con ou sen base musical, como medio de expresión e comunicación.

13. Utilizar de xeito autónomo a actividade física e as técnicas de relaxación para a redución de desequilibrios e tensións da vida diaria.

14. Coñecer os estudos vinculados á educación física.

15. Superar os estereotipos de xénero na práctica deportiva.

16. Coñecer os elementos básicos da historia do deporte galego nas súas principais modalidades deportivas.

Contidos.

Contidos comúns.

-Aplicación de metodoloxías científicas na elaboración de traballos sinxelos de investigación relacionados cos contidos da materia.

-Emprego de novas tecnoloxías para a obtención e tratamento de datos, para a procura, selección e crítica de información sobre a materia e para a comunicación de proxectos, resultados e conclusións de traballos de investigación.

-Aproveitamento das situacións de práctica de actividade física e deportiva para a transmisión de valores educativos que promovan o esforzo, a superación persoal, a cooperación, a solidariedade, a tolerancia, a igualdade e o respecto entre todas as persoas. Neste sentido reviste especial importancia o fomento de actividades deportivas superando os estereotipos de xénero.

-Desenvolvemento da capacidade de traballo en equipo e de cooperación.

-Valoración das posibilidades para o gozo da natureza de xeito compatible coa súa conservación.

-Coñecemento dos estudos e saídas profesionais relacionados coa área de educación física.

Actividade física e saúde.

-Beneficios da práctica regular de actividade física e valoración da súa incidencia sobre a saúde.

-Aceptación da responsabilidade no mantemento e mellora da condición física.

-Criterios fundamentais para a planificación da actividade física para a saúde.

-Execución de probas para a avaliación das capacidades motoras.

-Actividade física para a saúde: o acondicionamento físico, o xogo motor, as actividades deportivas e as actividades físicas no medio natural.

-Métodos básicos para o desenvolvemento da condición física.

-Manexo e control dos compoñentes fundamentais da carga na práctica de actividade física: o volume, a intensidade e a densidade do esforzo.

-Análise da influencia dos hábitos sociais positivos: alimentación, descanso e estilo de vida activo.

-Análise e influencia de hábitos sociais negativos: sedentarismo, consumo de drogas, alcohol, tabaco, etc.

-Normas ergonómicas e de hixiene postural.

-Aplicación de técnicas básicas de relaxación.

Actividade física, deporte e tempo libre.

-Deporte como fenómeno social e cultural.

-Coñecemento do regulamento básico e adaptado de xogos motores, actividades deportivas e deporte alternativo.

-Perfeccionamento técnico e aplicación de normas tácticas fundamentais para a realización de xogos motores, actividades deportivas e deporte alternativo practicado nas etapas anteriores.

-Organización e participación en competicións recreativas dos deportes practicados.

-Valoración dos aspectos de relación, traballo en equipo e xogo limpo nas actividades físicas e nos deportes.

-Realización de actividade física con soporte musical.

-Elaboración e representación dunha composición corporal individual ou colectiva.

-Colaboración na organización e realización de actividade física no medio natural.

-Recoñecemento do valor expresivo e comunicativo das actividades practicadas.

Criterios de avaliación.

1. Discriminar os hábitos que condicionan un estilo de vida saudable.

Trátase de avaliar se o alumnado é capaz de diferenciar os hábitos que determinan un estilo de vida máis saudable e as razóns científicas que xustifican unha práctica regular de actividade física para protexer a saúde.

2. Diseñar de xeito autónomo un proxecto de actividade física persoal.

Preténdese comprobar a capacidade das alumnas e os alumnos para facer un proxecto persoal de actividade física en función do estado de saúde e da capacidade motora, aplicando un deseño estruturado, flexible, adaptado e contextualizado, que inclúa un sistema de avaliación, niveis de obxectivos e actividades físicas organizadas axeitadamente no tempo.

3. Empregar probas fundamentais para a avaliación das capacidades motoras. Mellorar a condición física individual.

Preténdese comprobar a capacidade do alumnado de seleccionar, realizar e aplicar probas sinxelas para a avaliación do rendemento motor, coa intención de comprobar a súa evolución persoal e definir de xeito óptimo os seus obxectivos e as actividades físicas máis axeitadas para o seu proxecto persoal de

actividade física. Comprobarase, así mesmo, a capacidade de elaboración dun proxecto persoal acorde cos resultados da autoavaliación.

4. Organizar actividades físicas utilizando os recursos do centro e do seu contorno físico.

Avaliarase a participación na organización de actividades físicas atendendo a criterios básicos, tales como a utilización racional do espazo, o material, a participación activa, normas e a condución das actividades.

5. Aplicar normas básicas de hixiene postural e ergonomía en actividades da vida cotiá.

Preténdese avaliar a capacidade do alumnado para aplicar directrices básicas de axuste postural, movemento e adaptación ao contorno en situacións cotiás que preveñan a aparición de lesións e favorezan a realización de movementos eficientes.

6. Discriminar o tipo de actividade física máis axeitado para a prevención da obesidade e do sobrepeso.

Preténdese comprobar se o alumnado coñece cal é o tipo de actividade física e nivel de carga máis axeitado para manterse en niveis de graxa corporal recomendados para o mantemento dunha boa saúde.

7. Demostrar competencia técnica e táctica en situacións reais de práctica deportiva.

Preténdese avaliar a capacidade de execución e de toma de decisións das alumnas e dos alumnos en situacións prácticas de xogo motor e de actividade deportiva.

8. Participar e colaborar na organización e no desenvolvemento de actividades físicas no medio natural.

Trátase de avaliar a participación activa e responsable na elaboración e desenvolvemento das diferentes propostas de actividade física no medio natural en función do contorno e dos medios de que dispón o centro.

9. Demostrar o coñecemento de diferentes métodos de relaxación.

Preténdese comprobar se o alumnado é capaz de realizar de xeito autónomo os diferentes protocolos de relaxación en función do método elixido.

10. Mostrar unha actitude de esforzo, cooperación, solidariedade e respecto durante a práctica de actividades físicas e deportivas. Elaborar composicións corporais colectivas, tendo en conta o ritmo e a expresión.

Preténdese comprobar se a actitude do alumnado durante a práctica de actividades físicas e deportivas se axusta a valores educativos que supoñan esforzo e superación persoal, cooperación, apoio a quen máis o precisa e respecto entre todas as persoas. Valorarase igualmente a orixinalidade, a expresividade e a capacidade de seguimento do ritmo nas composicións colectivas.

11. Facer un uso axeitado das novas tecnoloxías para o desenvolvemento dos coñecementos relacionados coa área de educación física.

Trátase de avaliar o coñecemento das novas tecnoloxías empregadas durante as sesións de educación física, xa sexa como instrumentos de axuda para a valoración das capacidades ou control da carga de esforzo, como para a busca e interpretación de información ou xestión de datos.

Orientacións metodolóxicas.

A finalidade do ensino da educación física é contribuir a que o alumnado acade os obxectivos xerais do bacharelato a través do desenvolvemento das capacidades plasmadas nos obxectivos da materia.

Os avances técnicos e tecnolóxicos tenden a reducir o gasto enerxético das persoas na realización das súas actividades diarias. As horas de práctica de actividade física para compensar un sedentarismo crecente son escasas. Neste marco, o enfoque metodolóxico debe contribuir a afianzar a autonomía plena do alumnado para satisfacer as súas propias necesidades motoras, a facilitarlle a adquisición dos procedementos necesarios para planificar, organizar e dirixir as súas propias actividades. Así, débese favorecer a competencia do alumnado para aplicar os coñecementos de forma autónoma, creativa, responsable e crítica tanto no plano persoal coma no social.

As estratexias metodolóxicas que se propoñen para desenvolver o currículo desta materia son as seguintes:

- Atender a diversidade seleccionando actividades con diferente grao de complexidade, de tal maneira que poidan ser realizadas partindo de distintos niveis.

- Propiciar unha aprendizaxe significativa a partir dunhas experiencias previas que permita a transferencia a outras situacións posteriores. Para iso debemos secuenciar as actividades de forma coherente buscando a funcionalidade.

- Impulsar as relacións entre iguais fomentando a cooperación coa organización de tarefas estimulantes en grupo, distribuindo as responsabilidades individuais e evitando calquera tipo de discriminación.

- Fomentar a autonomía, a iniciativa persoal, a creatividade, a responsabilidade, a actitude crítica e a competencia de aprender a aprender a través da planificación de programas de actividade física partindo dun estado inicial valorado e tendo en conta os condicionantes do contorno.

- Favorecer o desenvolvemento persoal e social a través da actividade física e do deporte buscando actividades significativas e satisfactorias para as persoas.

- Fomentar a adquisición de sensibilidade e respecto polo medio natural mantendo unha actitude responsable cara á súa protección a través da realización de actividades na natureza.

-Promover a utilización das novas tecnoloxías para informarse, comunicarse e avanzar nos coñecementos propios das ciencias da actividade física e do deporte.

-Promover a aprendizaxe desde un punto de vista construtivista, activo, levado a cabo polos propios alumnos e alumnas como principais protagonistas e co persoal docente como guía.

En resumo, tratamos de que o alumnado desenvolva aquelas competencias básicas que lle permitan constituírse en persoas autónomas, capaces de aprender por si mesmas, contribuíndo á súa capacidade de tomar decisións responsables sobre cuestións relacionadas coa actividade física e a saúde e a xestión activa do tempo libre.

FILOSOFÍA E CIDADANÍA

Introdución.

A materia de filosofía e cidadanía configúrase a partir dunha dobre motivación: por unha parte, pretende ser unha introdución á filosofía e ao estilo de reflexión que esta comporta; por outra, propónse culminar a educación para a cidadanía que se desenvolveu ao longo da ensinanza secundaria obrigatoria.

Pero a conxunción deste dobre propósito non debe ser interpretada como unha incoherencia ou perigo de escisión dentro dos contidos desta materia, senón máis ben ao contrario, pois o afondamento na dimensión ética do concepto de cidadanía e a necesidade de clarificar as súas bases e proxeccións filosóficas remítennos dun xeito natural á clarificación do concepto mesmo de filosofía e das súas funcións e problemas básicos.

Agora ben, esta clarificación do papel e funcións da filosofía remite, pola súa vez, a unha certa investigación antropolóxica previa, desde a cal -e a partir da cal- se comprende a necesidade humana de filosofar.

É, pois, esta análise que discorre retrospectivamente desde o concepto de cidadanía ata o centro mesmo da filosofía e a antropoloxía a que tenta dar unidade e coherencia ao currículo desta materia. A ordenación lineal con que se presenta a secuencia destes contidos -desde o núcleo temático segundo ata o final- responde a este enfoque con independencia de que o tratamento e distribución didáctica nas aulas se leve a cabo por esta orde ou non.

Respecto aos contidos comúns propostos no primeiro núcleo temático, é evidente que teñen un carácter transversal a todo o currículo, dada a súa natureza procedemental. A súa finalidade é o desenvolvemento de destrezas intelectuais básicas, ineludibles en calquera caso para a práctica da reflexión filosófica. Deberán marcar e impregnar, polo tanto, a organización da práctica docente do conxunto do currículo.

Finalmente, cómpre subliñar desde outro ángulo distinto o dobre carácter, terminal e propedéutico ou

de iniciación, desta materia. Terminal porque culmina o proceso de educación para a cidadanía. Propedéutico porque achega por primeira vez un catálogo de problemas filosóficos básicos nos que se afondará; e esta iniciación deberá preparar para un posterior desenvolvemento en maior amplitude e profundidade -e en perspectiva diacrónica- destas e doutras problemáticas filosóficas, tal como se propón na materia de historia da filosofía do curso seguinte. O equilibrio entre estas dúas finalidades deberá ser preservado nos desenvolvementos didácticos concretos que se fagan nas aulas.

Obxectivos.

1. Coñecer e identificar as características específicas do ser humano e as dimensións que o configuran, analizando a súa xénese evolutiva e as tensións que xeran: dialéctica natureza/cultura e individuo/sociedade.

2. Comprender e analizar a forma específica de categorización e relación lingüístico-simbólica que os suxeitos humanos establecen co mundo e cos semellantes.

3. Analizar e comprender os elementos e procedementos propios da racionalidade e caracterizar a especificidade do saber filosófico contrastándoo con outros saberes -en especial co científico.

4. Distinguir a dobre dimensión teórica e práctica da filosofía, e comprender as grandes preguntas e problemas filosóficos xerados a partir desta dobre dimensión.

5. Analizar e comprender os fundamentos da acción moral, valorando a autonomía moral como meta ineludible dunha conduta madura e responsable.

6. Coñecer, analizar e valorar os enfoques das teorías éticas fronte á dobre aspiración de felicidade e xustiza na sociedade actual, facendo especial énfase nos esforzos de conciliación de ambas as aspiracións.

7. Comprender as conexións entre moral, dereito e política, partindo da análise do concepto de cidadanía e da súa xénese histórica.

8. Comprender e valorar as raíces éticas da lexitimidade política democrática e, en consecuencia, das institucións do Estado que sobre elas se levanten.

9. Analizar os novos retos da democracia no mundo globalizado actual.

10. Obter información por diversos medios sobre problemas filosóficos, analizándoa e integrándoa, así como adquirir unha bagaxe básica de nocións, conceptos e teorías elaboradas pola filosofía verbo dos citados problemas.

11. Dialogar, debater e argumentar con rigor lóxico e coherencia, respectando as persoas que sosteñen posturas diferentes.